

БӨЛІМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП

Қазақ тілі сабағындағы дидактикалық ойындарды қолданудың тәрбиелік негіздеріЖАРИЯЛАНДЫ
29.03.2018СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/34833/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Шарипбаева Наурыз**Жоспары:****I. Кіріспе бөлім**

1. Дидактикалық ойынға анықтама

II. Негізгі бөлім

- 1) Ойын-пәнге қызығушылықты арттырудың тиімді жолы
- 2) Дидактикалық ойындардың мақсаты мен міндеттері
- 3) Құрылымы
- 4) Сапалылығы
- 5) Түрлері және қолданылуы, теориясы
- 6) Даму деңгейлері
- 7) Бала ойынында педагогтың рөлі

III. Қорытынды бөлім

Дидактикалық ойынның маңызы

Эпиграф:

Ойын дегеніміз ұшқын, білімге құштарлық пен еліктеудің маздап жанған оты.

М. Сухомлинский

I. Кіріспебөлім

Ойынадамның өміртанымының алғашқы қадамы. Ойының өмірде өте ерте жастан басталып, адамның кәсіпті толық мегергенінше жалғасады. Ал оқыту процесінде жаңа технологияның маңызды бөлігі. Қазақ халқының ұлт ретінде өмір сүруіне оның тілі мен қатар салт-дәстүрлердің, әдет-ғұрыптарының маңызы айрықша. Қазақтың мақал-мәтелдері жас ұрпақты бабы болуға, әдептілікке, мінезін жақсы қасиеттер арқылы мандылық пен инабаттылыққа тәрбиелесе, ақын-жазушылардың көркем шығармалары эстетикалық, этикалық қасиеттерге тәрбиелейді.

Абай Құнанбаевтың он тоғызыншы қарасөзінде жас кезінен жақсы сөзестіп өскен бала кейін есті адам болады: «Адам ата-анадан туғанда есті болмайды, естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе. Дүниедегі жақсы, жамандық аниды-дағы, сондай дан билгені, көргені көп болғана да билімді болады. Сондықтан балаға жас кезінен бастап ойнарқылы тәрбиелік маңызы жоғары халық ойларының қаусар бұлақтарымен сусындату қажет.

Орыс ғалымы, дәрігер, педагог К.А. Покровский «ойын-күнделікті бала еңбегі, болашақ өмірінің бастамасы. Ойын үстінде баланың ертеңгі өмірге деген қабілеті байқалады» деген. Ойын баланы қимылға, әрекетке, денешынықтыруға тәселдіреді. Соларқылы өмір күресіне, еңбекке баулиды. Ойынсыз ақыл-ойдың қалыпты дамуы да жоқ. Ойынарқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірмен ұштасып, өзін қоршағандың рухани түсінік алады. Дидактикалық ойындар арқылы оқушылардың интеллектуалдық қабілеттері, логикалық ойлауы, түрлі көркем шығармаларды пайдалана отырып, ізгілік, адамгершілік қасиеттерін бойына іңіреді. Ойының кінемесе одан да көп адамдардан құрылатын топтардың өз мүдделерініске асыру үшін күрес жүргізу процесі. Әрбір топтың өз мақсаты, стратегиясы болады.

Педагогика саласында пайдаланатын ойындарды — **дидактикалық ойындар** дейді.

II. Негізгі бөлім

Дидактикалықойындар баланыңынтасынсабаққааударуға, көңілқойғызуға, қабылдауынжеңілдетуге, білімдітолықигеругекөмектеседі,сабаққаэмоциялықбояубереді.

Ойынныңмақсаты:

1. **1.**Баланы пәнгеқызықтыру, логикалықойлауындамыту.

2.Сөздерді

орындықолданудағдыларынжетілдіреотырып,сөйлеумәдениетінетәрбиелеу.

3.Таным әрекетінқалыптастыру, тиянақтау, пысықтау, алғанбілімдітексеру, қызығушылығынояту,белсенділігінарттыру.

Міндеті:

1) Танымдық: баланыңтану, ізденуәрекетіндамыту.

2) Тәрбиелік: айналасыменқарым-қатынасжасауға, қажеттідағдыны,адамгершілікқасиеттерінқалыптастыру

Дидактикалықойындардықүрумынанегіздергесүйенеді:

1) Балалардың іс-әрекетінеойынтүрлеріменоқудыбайланыстыру,біртіндепқызықтыжеңілойындарданойынтапсырмаларарқылыберілгеноқу-тәрбиемәселелерінекөшу.

2) Шарты мен міндеттерінбіртіндепкүрделенуі

3) Берілгентапсырмалардышешудебаланыңақыл-ой белсенділігініңкүшеюі

4) Оқу-тәрбиемақсаттарыныңбірлігі

Дидактикалықойындардыңсапалылығы:

Олардыңсабақтыңәркезеңіндегіорны мен міндетін, мақсатындәланықтауға, оны қолданудыңтеориясы мен практикасынмұғалімніңжетікмеңгеруіне, шеберліктанытуына, ойынғақажеті материалдардыалдын-ала дайындапалуына, ойынүрдісінеоқушылардыбелсендіқатыстыруына

байланыстыболады.

Дидактикалықойынтүрлері:

1) Заттықдидактикалықойындар

Бұл ойынәртүрлі ойыншықтармен ж/е әртүрлі ойын материалдарыменұйымдастырылады.

2) «Жаңылтпаштыжаңылмайайт», «Мақалдыдұрысоқы», «Мақалдыжалғастыр» т.б.

3) Сөздікдидактикалықойындар, яғниауызшаойналатынойындар:

Мыс: Мұғалімбіріншітоптыңалдынакеліп, «өтіріксөз» немесе «ұрлық» деді, оқушыларөтіріксөздіңжолықысқаекендігінжәнеұрлықтүбіқорлықекенінайтып, мақалдарұйқастырыпайтады.

Оқушыларосындайойындарғадағдыланып, жаманқылықтарданаулақболады. Сабақтавикториналықсұрақтар, жұмбақтар, сөзжұмбақтар, ребустарпайдалануөтетіімді.

Оқытудыңойынтеориясынқолданудаекіжақты дидактика байқалады:

1. Ойнау үшінбілу, үйренудіңқажеттілігі.

2. Ойнайотырып, өзіндікбілімалуы, өміртәжірибесінжинақтауқажеттігі.

Ойнау теориясы мен практикасынотандықжәнешетелдік педагог-психологтар, социологтарзерттеуде.

Дидактикалықойынға «Ғажайыпалаң», «Бақыттысәт», ХХІ ғасыркөшбасшы, анаграммалар, тренинг-сабақ, «Ойлантап,», «Кім тез», аттыойындаржәне викториналар, сөзжұмбақтар, ребустаржатады.

Соныменқатарұлттықойындары оқушылардыңауызшажеткізусауаттылығы мен біліктілігіндамыту үшінпайдалануғаболады. Ұлттықойындар- ата-бабаларданбізгежеткен «ханталапай» ойынынтоптықжарыссабағындапайдалануғаболады.

Бұлнегізгішартыбойыншашашылғанасықты жинайотырып, жаңылтпаштыжаңылмайайтыптыруыкерек. Қайтоптыңбаласықаншаасықжинаса, сонша жаңылтпашайтуыкерек, жаңылтпаштыдұрыс, анықайтқанбаланыңтілішынығадыәріжылдамдыққа, шапшаңдыққа, ептіліккеүйренеді.

«Ақсүйек» ойынынайлытүндекөңілкөтергенжастарсүйектілақтырып, оны іздеуарқылыойнаған. Мен «ақсүйекті» 2-сыныпта сан есімтақырыбынөткенде сан есімі бар мақал-мәтелдердіайтқызу үшінқолдандым. 3-сыныптанегізгіжәнетуындызатесімтақырыбында негізгізатесімментуындызатесімді табу үшінөйттім. Бұлоында кез-келгенқималардытаңдапалып, тапсырманыорындау керек.

«Арқантартыс» ойыныныңнегізгішарты 2 топтыңсынасуыболса, қазақтілісабағында 2 топ білімсынасады. Мұныбылайжасадым: Жуандығы 2 елідейұзынжіптітақтаныңжоғарғыжағынғы 2 шегегеіліп, ұштарынтеңестіріп қоямын. 2 топтан 1-1 оқушышығып, 1 мезгілдемақал-мәтелдердітоқтамайайтыпшығады. Қайтоптыңоқушысыбұрыншығарса, жіптіңұшынөзінеқарайтартады. Нәтижесіндеарқанқайтопқақарайкөпжылжысасолжеңдідепесептеледі. Бұлоындыбарлықпәндергеқолдануғаболады.

Бастауышсыныпапталықтарында «Тапқырдостар», «Бақыттысәт» аттыинтеллектуалдықойындардақазақтіліпәніненвикториналықсұрақтартүріндеөткіздім.

Ойынәрекетінегізінен 3 түрлі даму деңгейлерінентұрады: кәсіптікойындар, әуестенуойындары, оқу-жаттыуойындары.

Ойыноқуүрдісіндеоқытудыңәріформасы, әріәдісіретіндедербесдидактикалық категория бола алады. Сол сияқты ойындық оқушылар мен мұғалімдер және мектеп жасына дейінгі бала бақшатарбиешілердің бірлескен оқу әрекетінің өзара байланыста болатын технологиясы ретінде қарастыруға болады.

Педагогтың бала ойынындағы рөлі

Педагог — ұйымдастырушы, ақыл-кеңесші, ойынбарысында болатын даулымәселені шешетін әділ төреші. Ең бастысы — баланың досы.

III. Қорыта айтқанда

Дидактикалық ойындар оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландырады, олардың ойлау қабілеттерін, ізденімпаздылығын арттырады, сөз қорын молайтуға көмектеседі, сабақта дидактикалық ойындарды пайдалануда оқушыларды әдептілікке, адамгершілікке, қамқорлыққа, қайырымдылық тәрбиелейді. Мектеп оқушыларының сол пәнге деген белсенділігі артады және бағдарламалық материалдарды қажет деңгейде меңгеруге ықпал етеді.

Балалар ойын барысында тәлім-тәрбиелік маңызы жоғары, адамгершілік, ізгілік қасиеттерін сезініп, өздерінеркін ұстап, ізденімпаздық, тапқырлық қасиеттері байқалады. Сезіну, қабылдау, ойлау, зейін қою, ерікарқылы түрлі психологиялық түсінікпен сезім әрекетінесүйенеді. Ойынүстінде бала қуанышпен реніш сезімдерін сезінеді. «Ойын өмір сүру әдісі емес, бірақ адам әрекетінің құрамды негізі. Ақылды адам дегеніміз ең алдымен ойнайтынадам», - дейді. Міне, сондықтан адамдарды жасына қарамастан ойынөзін тартып тұрады», - дейді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. **Бастауышсыныпта оқыту. Алматы, 2010ж.**

(барлық пәндер бойынша)

2. **Бастауыш мектеп Алматы, 2003 №9**
3. **Бастауыш мектеп Алматы, 2001 №3**
4. **Қазақстан мектебі Алматы, 2002 №5**

5. **Бастауышсыныптаоқыту Алматы,2011№1**
6. **Қазақтілі (дидактикалықматериалдар)Алматыкітап2010ж.**

Авторы: Ж.Қ.Балтабаева.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.